

Tartalom

Az etika, azaz a helyes és helytelen kérdésköre: hogyan viselkedünk másokkal, és mit érdemel az ember? Az etika fontossága. Miből ered az etika? Az etika érzék és az azt megtöltő etikai elvek. Az etikai elvek sokfélesége – és hogy az Egyvilág szerint a helyes alapvetően a boldogságból fakad. Az etikai rendszerek tökéletlensége, például, hogy gyakran embertelen dolgokat is helyesnek minősítenek. Az etika kapcsolata más jelenségekkel: az értékekkel, a vallással és ideológiákkal, a sikerrel, stb...

Megjegyzés

10 oldal, 3200 szó, az etika fejezet bevezető darabja. A helyes és helytelen, jó és rossz dolgai örök kérdések, nagy befolyással vannak egyéni életünkre és a világ dolgaira is. Az etika vizsgálatával hatékony eszközhöz juthatunk ezek jobbá tételére – érdemes hát behatóbban foglalkozni vele. Az etika fejezeten kívül van még néhány kapcsolódó téma a műben: 'Az etika elvei', 'A jóság és etika ápolása' és a 'Hogyan érdemes jónak lenni' címűek.

Az etika alapjai

(Azonosító: 113; Változat: 01)

Pozíció a műben

Előszó

A világ működése

Bevezetés

Elvek

Alapok

Élet

Elme

Ember

Társadalom

Csoportok

Politika

A gazdaság elmélete

A gazdaság gyakorlata

Kultúra

Etika

Az etika alapjai

Igazságosság

Jó és rossz, jó vagy rossz

Jó cselekedetek

A jóság elvárható mértéke

Rossz cselekedetek

Jóából is megárt a sok

Hazugság

Modernitás és etika

Egység

Program

Az ember élete

1. Az etikáról általában.....	2	—
1.1. Az etika definíciója és fontossága.....	2	
1.2. Etikai elvek.....	3	1
2. Az etika eredete.....	5	
2.1. Az etika motívuma.....	5	—
2.2. A „helyes” alapvetően a boldogságból fakad.....	6	
3. Az etikai rendszerek tökéletlensége.....	7	2
4. Etika és egyéb jelenségek.....	9	
5. Etika az Egyvilágban.....	11	—

1. Az etikáról általában

Jelen téma az etika fejezet első darabja, melyben számos további téma taglalja a kérdéskört, ez pedig itt egy bevezetés. Lásd még ‘Az etika elvei’ témát, a könyv elején, amely összefoglalja a mű etikával kapcsolatos legfontosabb megállapításait.

Valamint **lásd** ‘A jóság és etika ápolása’ témát, mely ezt, mint az emberiség által követendő egyik fő irányt jelöli meg; illetve a ‘Hogyan érdemes jónak lenni’ című témát is, mely gyakorlati útmutatással igyekszik szolgálni ez ügyben.

1.1. Az etika definíciója és fontossága

1) Definíció

Az etika a helyessel, a helyes cselekvéssel foglalkozik. Két oldala van neki:

- **Hogyan viselkedjen az ember másokkal?**
- **Mit érdemel az ember, mi az igazságos?**

Miből ered e két oldal? Az ember etikai motivációjából, abból, hogy **az ember egyrészt szeret helyesen cselekedni, másrészt szereti, ha vele szemben helyesen cselekszenek.** A két oldal között szoros a kapcsolat, fel is merülhet, hogy nem ugyanaz a kettő? De nem: mint látni fogjuk, attól még, hogy valaki megteszi, ami tőle elvárható, az nem feltétlen szolgáltat igazságot a másoknak.

Lásd azonban ennek kapcsán ‘Az emberek gondolkozása’ témában, hogy az emberek **többször** saját magukból indulnak ki, gyakran azt nyújtják, amit másoktól elvárnak, és fordítva; **egy egységes kép él a fejükben: ugyanazt tartják helyesnek magukkal és másokkal szemben.**

Továbbá, **szembesülhetünk etikai kérdésekkel belülről**, amikor az a kérdés, hogy mi magunk etikusak vagyunk-e, hogyan viselkedünk helyesen – és **kívülről**, amikor mások ítélnék meg bennünket, várják el, hogy, az ő elképzeléseik szerint, etikusak legyünk.

Etikai kérdések többször az emberi cselekvéssel kapcsolatban merülnek fel: **etikátlanok**, velünk szemben igazságtalanok **lehetnek az egyes emberek**; illetve a **társadalom** is, mely gyakran aktívan generálja, fenntartja a társadalmi egyenlőtlenséget. Ráadásul a **természet** sem igazságos: sok ártatlan ember születik nyomoréknak, szenved véletlen balesetet, stb...

2) Az etika fontossága

Ha az emberek etikusan viselkednek, annak számos előnye van, **az egyéni szinttől a globálisig**: onnan, hogy kedvesebbek egymással, odáig, hogy hajlandóbbak áldozatot vállalni a Föld megőrzéséért a következő nemzedékek számára. Az emberekben ráadásul **eleve megvan az indíttatás**, az etikai érzék, amiből, jól ápolva, **hatékony eszköz** válhat a világ jobbá tételére.

Fontos lenne tehát ápolni is, foglalkozni az etikával, egyfelől az emberek ezen a téren tapasztalható bizonytalansága miatt; másfelől azért is, mert az etikai megfontolások meglehetősen háttérbe szorultak az utóbbi időben.

1.2. Etikai elvek

Az etikai elvek mondják meg, hogy mi helyes és mi helytelen. Etikai elv például, hogy az időseket tisztelni, a segítségre szorulókat támogatni helyes – lopni, az ártatlanokat bántalmazni viszont helytelen.

Mivel elvekről van szó, ezek nem túl konkrétak. Nem határozzák meg például, hogy ki számít idősnak, vagy, hogy pontosan mekkora segítség elvárható a rászorulóknak irányában. Általánosságuknak viszont megvannak az előnyei is, különösen az egyszerűség. Lásd ez ügyben az ‘Elvek, szabályok, normák’ témát.

• Belső és külső elvek

Belső elv az, amit valaki önmaga helyesnek tart; **külső elv** pedig, amit mások, az emberek általában helyesnek tartanak, elvárnak tőlünk.

Belső elv például, ha én helytelennek tartom a lopást, internalizáltam, belsővé tettem ezt az elvet. **Külső elv**, ha általában az emberek szerint az időseknek tisztelet jár, (és ha énszerintem ez nem olyan fontos, azt helytelenítik, hajlamosak csúnyán nézni rám). **Utóbbi hasonlít egy társadalmi normára** (azok is külső elvárások az egyénnel szemben, lásd alább); **előbbi pedig az általános etikai érzékünket**, motivációnkat **tölti meg tartalommal**: az etikai motivációnk révén szeretünk általában véve helyesen cselekedni – viszont, hogy szerintünk mi számít helyesnek, azt a motiváció tudatos tartalma határozza meg, amely (belső) etikai elveinkből áll össze.

● Az etikai elveink több forrásból származhatnak

- A különböző **etikai rendszerekből, a társadalomból**; gondoljunk például a tízparancsolatra, illetve az olyan széles körben elfogadott elvekre, mint a nők és gyermekek védelme.
- A **neveltetésünkből illetve a környezetünkből**; mint amikor azt halljuk anyukánktól, hogy az önzés csúnya dolog; vagy amikor a gyerek azt látja, hogy az iskolatársai különösebb lelkifurdalás nélkül püfölik a gyengébbeket. (Amellett többnyire az általánosan elfogadott elveket is a család közvetíti.)
- **Saját kútfőből**; amikor valaki maga alakítja ki elképzeléseit jóról és rosszról.

Azon túl, hogy elveket kapunk, **mások konkrét etikai ítéletei is befolyásolhatnak bennünket**: könnyű csatlakozni például a bűnbak keresőkhöz, könnyebb átvenni mások ítéleteit, mint venni a fáradságot, hogy végiggondoljuk az ügyeket.

● Az etikai elvek sokfélesége

Illetve egyének és társadalmak közötti különbségeik.

Az idősek tiszteletétől az ellenség elpusztításáig, a lopástól a környezetvédelemig **sok mindent lehet helyesnek és helytelennek tartani**.

Valamint, **az egyik ember ezt tarthatja helyesnek, a másik pedig azt**, vannak, akik szerint a homoszexualitás helytelen, mások inkább a vallásos hitet kárhoztatják, stb...

Illetve, mint mindjárt látni fogjuk, az is változó, hogy ki mennyire akar általában véve etikus lenni, **egyesekek erősebb az etikai motivációja, mint másoknak**. Továbbá, **idővel emberen belül is megváltozhat ez, meg az is, hogy mit tart helyesnek**. (Gondoljunk például egy a jó útra tért rabszolga kereskedőre vagy bűnözőre, akik megbánták tetteiket.)

Továbbá, **az egyik társadalomban, kultúrában ez az elfogadott, a másikban az**: az ókori rómaiaknak például nem okozott fejfájást a gladiátorok halálos küzdelmén élvezkedni – mások meg még arra is vigyáznak, hogy ne hogy egy bogarat eltapossanak.

De **egy társadalmon belül**, annak különböző csoportjaiban, szubkultúrában **is eltérőek lehetnek az etikai elvek**, vegyük csak a szinte mindenhol meglévő balosok-jobbosok megosztottságot. Ezenkívül **társadalmi szinten is jelen van az időbeli változékonyság**, példaként pedig tekintsük, hogy mi történt, nem is olyan hosszú idő alatt, a prudériával, mi lett volna, ha valakit bikiniben látnak fürdeni egy-kétszáz évvel ezelőtt.

Lásd ennek kapcsán ‘Az emberek gondolkozása’ témában, hogy **az ember hajlamos a saját etikai elveit univerzálisnak gondolni**, úgy vélni, hogy az a helyes, ahogy ő gondolja, és ha valaki máshogy tartja, az téved. Illetve **lásd** az ‘Értékek’ témában, hogy az eszményeinkkel is hasonlóan vagyunk.

2. Az etika eredete

2.1. Az etika motívuma

Az etika motívuma alatt a fentebb már említett két indíttatásunkat értem: azt, hogy az ember szeret helyesen cselekedni, és szereti, ha vele szemben is helyesen cselekednek. (Azért nevezem ezeket motívumoknak, mert az érzületeink egyúttal motiválnak is bennünket, jelen esetben helyes cselekvésre készítetnek.)

Azon mondjuk lehet vitatkozni, hogy **mennyire szeretik az emberek azt is, ha megbüntetik őket**, amikor valami rosszat csináltak (mert ez is az igazságossághoz, etikussághoz tartozik, ugye) – de ha belegondolunk, sok ilyen ember is van: lelkipurdalásuk van, büntudatuk, vezekelni akarnak, szükségük van a feloldozásra.

Lásd ezekhez a ‘Forma, öntudat, motivációk és érzelmek’ témát, benne azt is, hogy **az etikai motiváció az univerzális motivációk közé tartozik**. (Vagyis nem függ attól, hogy milyen formában létezőnk, más értelmes, öntudattal bíró lényeknek vélhetőleg szintén volna etikai érzékük. Apropos, etikai érzéke feltehetőleg csak az öntudattal rendelkező lényeknek van, az állatok nem éreznek lelkipurdalást.) Érdemes továbbá emlékeztetni, hogy **mindenkit kizárólag a saját boldogsága mozgat, akkor is, amikor mással tesz jót, etikusan cselekszik**. Erről ‘A boldogság eredete és a forma hatalma’ témában lehet olvasni.

Van tehát bennünk **egyrészt** ez a **motiváció**, maga az, hogy szeretünk általában véve helyesen cselekedni, stb... – **másrészt** pedig van ennek a motivációnak a **tudatos tartalma**, az etikai elvek, hogy mit tartunk helyesnek. (Amihez még hozzátehetjük, hogy az ember jónak tartani is szereti önmagát.)

Vegyük észre továbbá, hogy **az etikai motiváció csak egy az ember számos különféle motivációja között**, sok minden más is mozgat bennünket: szeretünk birtokolni, enni, szexelni, stb... – és ezek gyakran ütköznek az etika motivációkkal. A különböző motivációink lehetnek erősebbek és gyengébbek, ily módon **a többi gyakran felülkerekedik az etikain**: lopunk, akkor is, ha ezt magunk sem tartjuk helyesnek, állatok húsát esszük, akkor is, ha rossz dolognak tartjuk a leölésüket, és így tovább. Ekképp **az ember olyan dolgokat is tesz, amelyeket maga is helytelenít**; és az is látható, hogy nem önmagában az

etikai motivációnk ereje dönti el, hogy mennyire cselekszünk helyesen, hanem az, hogy a többi motivációhoz képest mennyire erős ez a mozgatórugó.

Valamint **emberről-emberre is változó, hogy kiben melyik motiváció mennyire erős**: valakinek fontos az, hogy mennyi mindent birtokol, az esztétikai érzéke ugyanakkor nem túl erős, és az sem különösebben érdekli, hogy helyesen cselekszik-e: ő arra fog törekedni, hogy minél több mindent megszerezzen magának. Másokban másképp néz ki ez a mix, másképp is cselekszenek. **A többi motiváció társaságában, mindenkiben különböző mértékig jut tehát érvényre az etikusság is.**

Mivel az etikai érzék az öntudatból fakad, **mi emberek** különleges helyzetben vagyunk: gyakorlatilag csak mi vagyunk képesek felfogni a helyest és helytelent, **csak mi tudunk tenni azért, hogy a világ etikusabb legyen.** (Illetve szintén emiatt nem tehetők felelőssé az állatok, ha maguk „etikátlanul viselkednek”, szenvedést okoznak, hiszen fogalmunk sincs jóról és rosszról.) Ugyanakkor az emberi etikus viselkedés nemcsak az emberre, de más érző lényekre, **az állatokra is irányulhat**: őket is sok igazságtalanság éri ugyanis, ők is sokat szenvednek úgy a természet, mint az ember miatt. Lásd ehhez ‘Az állati elmék és hatalmunk az állatok fölött’ témában, hogy ők is érző lények, és hogy ezt jó volna szem előtt tartanunk.

2.2. A „helyes” alapvetően a boldogságból fakad

Nézetem szerint...

Helyes az, amikor boldoggá próbálunk tenni másokat, illetve amikor valaki azt kapja, amit megérdemel.

Helytelen ennek az ellenkezője. Ez egy igen egyszerű alapvetés – a részletek azonban sokkal bonyolultabbak.

Megjegyzések:

- **Boldoggá „tenni”**: tettekről, helyes *cselekvésről* beszélünk tehát, nem pedig gondolatokról, érzésekről. Utóbbiakról ugyanis egyfelől az ember nagyrészt nem tehet, másfelől a tettek azok, amik számítanak mások boldogsága szempontjából.
- **Boldoggá „próbálni” tenni**: nem feltétlen kell sikerülnie is ennek, mert ez megint csak más, rajtunk kívül álló dolgoktól is függhet. (Például, amikor véletlenül olyan ajándékot adunk valakinek, ami már van neki.)
- **Hogy azt kapják az emberek, amit „megérdemelnek”**: ameddig ártatlanokkal teszünk jót, jó cselekedeteket jutalmazunk, ez egybevág a boldoggá tétellel – ha azonban az illető rosszat tett, akkor az a helyes, ha megkapja méltó büntetését, azaz mi valami kellemetlent okozunk neki. (Áttételesen egyébként ez is okozhat boldogságot: egyrészt azoknak, akikkel az illető rosszat tett, vagy büntetés

hiányában rosszat tenne a jövőben; másrészt pedig magának az elkövetőnek is, ha ez által nyer feloldozást a büntudata alól.) **Mindkét kritérium, a boldogságokozás és az igazságtétel is figyelembeveendő tehát, amikor mérlegeljük, hogy mi a helyes valakivel szemben.**

- **„Bonyolultság”**: erről egy külön téma szól ‘Jó és rossz, jó vagy rossz’ címmel; benne például, hogy nem látunk a másik fejébe, nem tudhatjuk biztosan, hogy mi a jó neki, illetve, hogy mindenkit más tesz boldoggá; vagy hogy a tetteinknek messze ható következményei lehetnek, sok mindenkit érinthetnek, és ezt nehéz felmérni, előzetesen meg még inkább; és így tovább...

A bonyolultsághoz vegyük hozzá az etikai elvek fentebb részletezett változatosságát, változékonyságát, és máris láthatjuk, milyen **képlékeny, bizonytalan terület az etika, mennyire nem egyértelműek etikai ítéleteink, milyen könnyen gondolhat két ember mást helyesről és helytelenről.**

Ami még látszik ezekből, hogy **nincs abszolút helyes és helytelen**: egyrészt boldogságra képes elme nélkül semmi nem helyes és nem is helytelen; másrészt pedig, hogy mi a helyes, az függ attól, hogy konkrétan mi okoz boldogságot a különböző embereknek, elméknek.

Lásd továbbá az ‘Értékek’ témában, hogy azoknak is a boldogság az alapja. Annak kapcsán, hogy mennyire kapjuk azt, amit érdemlünk, lásd az ‘Igazságosság’ témában, hogy a természet és az élet nem igazságos, hanem közömbös, illetve a társadalom is sok igazságtalanságot generál. Továbbá, a ‘Versengés és együttműködés’ témában lehet olvasni az együttműködés eredetéről (melynek során szintén „jól bánunk” másokkal, ahelyett, hogy versengenénk, megpróbálnánk legyőzni őket). Lásd ott a csoportszelekciót, az önérdéket és az etikát, mint ennek tényezőit.

3. Az etikai rendszerek tökéletlensége

Etikai rendszernek nevezem egy kultúra, vallás, stb... etikai elveinek (összefüggő) összességét. Az etika általános komplikáltságán túl ezeknek a rendszereknek is megvannak a tökéletlenségeik:

- **Általánosság**

Mivel etikai *elvekből* állnak, csak általános eligazítást tudnak nyújtani helyesről és helytelenről, a konkrét esetekre való alkalmazásuk bizonytalan.

- **Rossz elvek**

Az ellenség kíméletlen elpusztítása és a rabszolgaság csak kettő a sok csúnya, embertelen dolog közül, melyet jóváhagytak már különböző etikai rendszerek.

Miközben a **társadalmi normák, szokások** közt is sok a rossz, az értelmetlen. Érdemes utalni továbbá az **'Ideológiák'** témára, hogy többnyire azok is hibásak, leegyszerűsítőek, és így próbálják megmondani, mi a helyes, mi a teendő: gondoljunk csak a náci vagy a kommunista ideológiákra, és a szenvedésre, melyet a zászlajuk alatt sokan lelki-furdalás nélkül szabadítottak rá a rendszer üldözöttjeire.

• Árukapcsolás

Az etikai elvek gyakran csomagban érkeznek; mint ahogyan a tízparancsolatban is együtt szerepel az, hogy „Tiszteld atyádat és anyádat”, „Ne hazudj”, „Ne paráználkodj”, és hogy „Isten nevét hiába ne vedd”.

Vagy a kommunistáknál, ahol amellet, hogy helyes volt, ha az ember a népért dolgozik, túlteljesíti a tervet, a tagosítás, az új rend erőszakos kiépítése is helyénvalónak számított.

Az embereknek ezeket a csomagokat egyben kínálják, azokat összességükben kell elfogadniuk – holott nem feltétlenül ugyanolyan jó, hasznos azok minden eleme.

Ezen kívül **az etikai elvek gyakran az etikán kívüli dolgokhoz is kapcsolódnak, mint a vallásban,** ahol a szüleink tiszteletén túl biztosítanak bennünket Isten létéről, előírják, hogy imádkozzunk, képet adnak a világ eredetéről, és reményt az örök életre, de gyakran még azt is megmondják, mit ehetünk és mit nem, stb...

• A forma védelme, különérdekek

Mármint egyrészt **a biológiai formáé,** az emberi fajé: „ne ölj”, a családalapítás támogatása, a gyermekek védelme; másrészt **a társadalmi formáé:** „ne lopj”, a hagyományok, törvények tisztelete, stb...

A társadalom érdekeinek védelme erőteljes tényező tud lenni az etikai elvek meghatározásában, például ahogy háborúban rutinszerűen adnak felmentést az ellenséget pusztítóknak, sőt hősként ünneplik őket.

A társadalmi rend védelme egyúttal **a fennálló rend haszonélvezőinek is kedvez:** így, ha a nép tiszteli a törvényt, abból az uralkodó réteg is profitál, ha tiszteli az Istent, az pedig a papságot erősíti.

Egyszersmind e haszonélvezőknek érdekükben áll támogatni a szóban forgó elveket, az azokat hirdető vallást, ideológiát.

• Az etikai elvek informális átadása

Különösen a liberálisabb helyeken és időkben kevésbé szervezett az, hogy az emberek honnan és hogyan kapják meg az etikai elveiket, hogyan vélekednek helyesről és helytelenről. (Lásd a vallások visszaszorulását is.) Tegyük azonban hozzá, hogy ha szervezeten adnak át rossz elveket, az sem jó, sőt.

Mindenesetre, az etika fontosságára és bonyolultságára tekintettel azt kijelenthetjük, hogy **bizonyos jó szándékú, felvilágosult útmutatás általában elkélne.**

Lásd még a 'Modernitás és etika' témában, hogy többeknek (vezetőknek, szülőknek, szakembereknek) kényelmes, ha nem kell etikai kérdésekkel foglalkozniuk; valamint az etika újabb keletű háttérbe szorulását, az etikai rendszerek felpuhulását; illetve lásd itt mindjárt, amit a jogról, a jóra való törekvéséről és annak nehézségeiről írok.

4. Etika és egyéb jelenségek

1) Értékek és etika

Közös pont, hogy az értékek is a boldogságból fakadnak.

2) Jóság és etika

Mint a 'Jó cselekedetek' témában olvasható, jó cselekedet alatt azt értem, amikor valaki boldogságot okoz másnak. Ezt több okból teheti, melyek közül az egyik a lelkiismerettől való jóság, amikor valaki azért tesz jót, mert azt érzi helyesnek (illetve mert szeretné magát jónak, etikusnak látni).

Másfelől, mint kifejtettem, a helyes is a boldogságból fakad, szerintem, de sok más ember szerint is, helyes jót tenni másokkal.

Ugyanakkor:

- Az etikusság, igazságosság magába foglalja a **rossz megbüntetését** is.
- Embertelen, **rossz etikai elvek**

Mint láttuk, arra is bőven van példa, hogy súlyos boldogtalanságot okozó dolgokra is azt mondják, helyesek.

- Különféle **eszmények érvényesítése** is gyakori etikai elv.

Ott van például az **igazság eszménye**, hogy az igazságot ki kell mondani, akkor is, ha az fáj. Ahogyan az 'Értékek' témában olvasható, **eszmény az, amit az általa okozott**

boldogságra való tekintet nélkül értéknek tekintenek; s bár az eszmények érvényesítése gyakran boldogságot okoz – azért korántsem mindig. (Egy másik **eszmény a szabadság**, ami többnyire jó – de meglehetnek a hátulütői is, gondoljunk az anarchiára.)

Egyébként itt, az etika fejezetben **több idevágó téma** is lesz majd, lásd különösen a ‘Rossz cselekedetek’ és ‘A jóság elvárható mértéke’ címűeket.

3) Vallás, ideológiák és etika

Erre a kapcsolatra már utaltam; különösen a vallás esetén erős ez, mely régóta fontos szerepet tölt be a helyes és helytelen meghatározásában, annak az emberi fejekbe történő beleplántálásában.

Bár a **vallás** az utóbbi időben eléggé visszaszorulóban van, továbbra **sincs igazán más helyette** erre a célra. Emlékezzünk továbbá az ideológiák és a vallás etikai nehézségeire is, a leegyszerűsítésre, az árukapcsolásra, stb...

4) Normák és etika

A norma társadalmi szabályt jelent, melyek széles körben meghatározzák, mit hogyan csináljunk. Normából alapvetően kétféle van: a társadalmi norma és a jogi norma. Ezekről részletesebben az ‘Elvek, szabályok, normák’ témában lehet olvasni.

Amikor valaki magáévá tesz **egy normát, internalizálja** azt, egyetért vele, akkor azt helyesnek gondolja, gyakorlatilag (belső) **etikai elv válik belőle** a számára.

Például, amikor a társadalom azt mondja nekem, hogy az utcán ne szemeteljek, és én azzal egyetértek, akkor sem tenném, ha nem volna, aki rám szóljon.

Norma és etikai elv azonban nem ugyanaz: **a norma egy szabály, elsősorban a viselkedésre vonatkozik**, azt mondja meg, hogy hogyan csináljuk a dolgokat (akár helyesnek tartjuk őket, akár nem) – és ha valaki nem követi a szabályt, akkor rákényszerítik. Ezzel szemben **az etikai elv, elsősorban csak minősíti a dolgokat**, és nem is feltétlenül kényszerít rá az embereket a helyesre. (Bár pusztán az emberek helytelenítése, hogy rossz szemmel néznek ránk, az is bír bizonyos meggyőző erővel.)

A **társadalmi normákra** több helyen utaltam a fentiekben; először a külső etikai elvekhez való hasonlóságuk kapcsán: mint a társadalmi normák, a külső etikai elvek is külső elvárásként jelennek meg az egyénnel szemben. (Csak az utóbbiakat kevésbé kényszerítik ki.) Később elhangzott, hogy a társadalmi normák között is vannak rosszak, értelmetlenek.

A **jogról, jogi normákról** szólva, azok, legalábbis a jogállamokban, igyekeznek jók, méltányosak lenni – ennek azonban még jó szándékkal is megvannak a nehézségei.

Például, mert nem lehet belelátni az emberek fejébe, nem lehet tudni, milyen tudatállapotban követte el a tettes a büntetést; illetve mert az igazságosság mellett a jognak a praktikumra is ügyelnie kell: a jogszabályoknak, hogy használhatók legyenek, kellően egyszerűnek kell lenniük, ami azonban teret enged a szubjektivitásnak, stb... Ezenkívül a jog nem véd ki minden sérelmet, attól még, hogy valaki jogszerűen cselekszik, még sérthet másokat; bővebben lásd az ‘Elvek, szabályok, normák’ témában. **Lásd** még ugyanott, hogy

a jog, pontosabban az úgynevezett természetjog is próbál az embertől független, például Istentől származó elvekre építkezni.

5) Siker és etika §

E kettő, illetve az sikerkritériumok és az etikai elvek között is **számos párhuzam** fedezhető fel.

Például, ahogy az etikai érzékhez etikai elvek, a sikervágyhoz sikerkritériumok tartoznak, ezek konkretizálják, hogy mit tartunk sikernek. A sikerkritériumok is sokfélék, emberről-emberre, társadalomról-társadalomra különböznek; illetve lehetnek belsők és külsők (azaz van egyrészt, hogy mikor gondoljuk *magunkat* sikeresnek, másrészt pedig, hogy mikor gondolnak *bennünket* sikeresnek); stb... Lásd 'A siker motívuma' témát.

5. Etika az Egyvilágban

A legfontosabbak:

- **A helyes a boldogságból fakad**

Ahogy kifejtettem. Ez egy egyszerű és **viszonylag objektív alap**: a boldogság érzése, lehetősége minden érző lényben ott van, ezt mindannyian megtapasztaljuk, erre építkezve nincs szükség az etikához vallásra, Istenre és miszticizmusra. Egyúttal azt is kerülöm, hogy eszményeknek rendeljem alá a jó és rossz tárgyalását, olyanoknak, mint például a társadalmi egyenlőség. A cél az, hogy ködös mesék és hamis ideológiák nélkül, **amennyire lehet, a realitás talaján állva**, mondjuk el helyesről és helytelenről, amit lehet.

- **A jóság és etika ápolása**

Van ennek a könyvnek a végén néhány téma, programpont, hogy nagyjából merrefelé kellene törekednie az emberiségnek. Ezek közül az egyik 'A jóság és etika ápolása', mert **hatékony eszközt látok bennük a világ jobbá tételére**, amit modern korunkban sem kellene hanyagolnunk. Bízom benne, hogy felvilágosult, földön járó módon közelítve a kérdéshez, mind egyéni életünkön, mind közös sorsunkon nagyban segíthetnek.

És **miért hatékony az etika?** Azért mert **minden adott hozzá**, nem kell bonyolult új dolgokat feltalálnunk; azért mert **olcsó**, elég beszélgetnünk az emberekkel, hogy jobbá tegyük őket; és azért mert **eleve megvan bennük a késztetés**, hogy helyesen viselkedjenek, (persze azért kiben jobban, kiben kevésbé).

- **Praktikus tanácsok**

‘Az ember élete’ könyv végén található a ‘Hogyan érdemes jónak lenni’ című téma, mely igyekszik összeszedni, miképp törekedjünk a jóra, úgy, hogy az másoknak és önmagunknak is a legjobb legyen.

Mert ez sem mindig magától értetődő: mint tudjuk, „a pokolba vezető út is jó szándékkal van kikövezve”, segíteni akarásunk nem mindig eredményes, illetve alkalmasint magunk is könnyen beleunhatunk.

Elküldött véleményed, hacsak oda nem írod a neved, anonim. Sem én, sem más nem fogja tudni, ki küldte. (Ha odaírod a neved, akkor is csak én.) És egyébként sem lehet az égvilágon semmi bajod belőle.

Klikkelhető linkek (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

[Kérdőív](#) – [Fórum](#) – [Email](#)

Valamint, ha tetszett, oszd meg ezt a témát a Facebook-on.

Klikk a gombra (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

